

О. Л. МАДЯР
(Ужгород)

**ЖІНОЧІ ПРІЗВИЩА НА -OVÁ
У СЛОВАЦЬКІЙ МОВІ: ТРАДИЦІЯ І СУЧАСНІСТЬ**

УДК 811.162.

Мадяр О.Л. Жіночі прізвища на -ová у словацькій мові: традиції і сучасність; 11 стор.; кількість бібліографічних джерел – 17; мова українська.

Анотація. У статті розглядається творення жіночих прізвищ від чоловічих за допомогою антропоформанту -ová у словацькій мові, а також аналізується доцільність цього явища в умовах сучасного суспільства.

Ключові слова: жіночі прізвища, антропоформант -ová.

Resume. The article deals with the formation of feminine surnames from the masculine surnames by anthropological formant -ová in Slovak language. The effectuality of this phenomenon in conditions of modern society has also been analyzed.

Key words: feminine surnames, anthropological formant -ová.

Прізвища у словацькій мові виконують дві основні функції: ідентифікації особи та ідентифікації статі. Жіноча стать виражається у формі прізвища антропоформантом -ová та морфемою -á: *Sokol – Sokolová, Sokolský – Sokolská*. У багатьох мовах світу носієм родової ознаки є ім'я або еквівалент слів *pán, pani, slečna* (англ. Mr. – mister, Mrs. – mistress, Miss – missis; фран. M – monsieur, Mme – madame, Mlle – mademoiselle; нім. Herr, Frau, Fräulein). Ця принципова відмінність словацької мови від інших мов за певних обставин викликає дискусії про доцільність і необхідність вжитку жіночих прізвищ з -ová. Дане дослідження – це спроба висвітлення проблематики творення жіночих прізвищ від чоловічих за допомогою форманту -ová у мовному, мовознавчому, соціальному, прагматичному та законодавчо-правовому аспектах.

Відомий ономаст М. Майтан зазначає, що нинішній спосіб називання осіб на території Словаччини був усталений у XVII-XVIII ст. та офіційно кодифікований наприкінці XVIII ст. Відтоді при називанні осіб жіночої статі у словацькій мові прізвища утворюються від чоловічих прізвищ додаванням суфіксів -ová, -á: *Hudec – Hudcová, Varga – Vargová, Jesenský – Jesenská* [8, с. 158, 160]. Жіночі прізвища на -ová є секундарними утвореннями від чоловічих відповідників. Виникли вони в результаті втрати первинного присвійного значення прикметникового суфіксу -ova, коли у записях типу *Anka Thomanowa žena* (17 ст.) деколи перестала подаватися загальна назва *žena* (*Anna Tomanova*). Приклади офіційного вживання жіночих прізвищ на -ová наводить у своїй праці “*Etymologia vocum slavicarum*” (1791 р.) і Антон Бернолак: *Agrippa – Agrippová, Dáwid – Dáwidová, Leo – Leová, Marek – Marková, Nigríni – Nigrínová* [7, с. 21-22]. У багатьох слов'янських мовах засвідчено використання -ová (-ova) як продуктивного форманту для творення назв жінок-дружин від чоловічих назв за професією, родом занять чи навіть спорідненості й свояцтва. Пор.: укр. *син – синова, король – королева*; блр. *брат – братовая*; пол. *syn – synowa, profesor – profesorowa*; чес. *starosta – starostova*; слов. *doktor – doktorová, sudca – sudcová, vyslanec – vyslancová*. Творення найменувань жінок за допомогою -ova від чоловічих імен і прізвищ засвідчено також у польській мові: *Jan – Janowa, Kutrzeba – Kutrzebowa, Łoś – Łosiowa, Bohdanowa* [1, с. 21; 9, с. 136]. Отже, деривати

з -ová є характерною рисою слов'янських мов, а словацькі жіночі прізвища з таким формантом належать до найдавнішого пласту словацького антропонімікону.

Своєрідну еволюцію принципів творення жіночих прізвищ від чоловічих у словацькій мові можна простежити у “Правилах словацького правопису” різних років видання. У 1931 році було кодифіковано творення фемінізованих форм прізвищ за допомогою формантів -ová (*Mudroň – Mudroňová, Hušek – Hušková, Šimko – Šimková, Hurban – Hurbanová*), однак не припускалися деривати з -ová від неслов'янських (латинізованих) за походженням прізвищ на -y, -i типу *Ambrózy, Škultéty*. Ситуація не змінилась і у 1940 році, коли пропонувалось вживання форм *Mária Krčméry, Anna Ledényi*, а також *Mária Fekete, Anna Szabó*. Жіночі деривати з -ová від латинізованих та іншомовних чоловічих прізвищ з фіналлю на голосний -y, -i, -e, -u (-ä, -ó, -ü) впровадили у 1953 році: *Krčméry – Krčméryová, Fekete – Feketeová, Szabó – Szabóová*. Тобто, протягом десятиліть поступово до мовного вжитку потрапляли саме фемінізовані форми іншомовних прізвищ. Однаковими і для чоловіків, і для жінок залишалися: прізвища, фонемна структура яких була незвичною для словацького мовця, напр. *madame Curie, Henrieta Marouzeau*; словацькі прізвища типу (*Anna*) *Matejovie* (мовознавці вважають це цілком логічним, адже тут присутня частина *ov* від суфіксу -ová); та чеські прізвища типу (*Milada*) *Pavlu* [5, с. 281, 282, 285].

Найновіші “Правила словацького правопису” (2000 р.) суттєво розширюють дериваційне поле антропоформанту -ová, за допомогою якого утворюються словацькі жіночі деривати майже від усіх автохтонних словацьких чоловічих прізвищ [див. 13, с. 127-128], окрім чоловічих прізвищ на -ovie (*Alžbeta Jakobovie*). Прізвища, які походять від родинних присвійних прикметників типу *Balažoviech* (закінчуються на -iech, -ech, -ých, -eje, -oje, -e) та прізвища на -ove типу *Adamove* мають варіантне вживання: *Zlatica Balažoviechová /Balažoviech, Mária Adamove/ Adamová*) [13, с. 127-128]. Таким чином, зростає і варіантність вжитку чоловічої або фемінізованої форми словацьких прізвищ для найменувань осіб жіночої статі.

Від чоловічих прізвищ слов'янського походження на -ev, -ov жіночі прізвища також утворюються за допомогою суфіксу -ová, який додається до повного чоловічого прізвища: *Stojanov – Stojanovová, Malcev – Malcevová* [13, 130]. Такі прізвища на -ov створюють передусім транслатологічні труднощі при їх фіксації у офіційних словацьких документах. Російські прізвища типу *Иванова, Волкова* формально збігаються зі словацькими прізвищами на -ová. Однак словацьке *Vlková* є похідним від *Vlk*, а російське *Волкова* – від *Волков*. За правилами, при адаптації російських прізвищ

перекладачам потрібно відштовхуватися від повного чоловічого прізвища і додавати фемінізуючий формант *-ová* до існуючої чоловічої форми на *-ov*: *Volkov – Volkovová*. Східним слов'янам жіночі варіанти прізвищ з таким кінцевим *-ovová* інколи здаються формально перенасиченими. Транслітеровані, оригінальні прізвища *Volková, Ivanová*, мабуть, виконували б свої найважливіші функції як антропознаки. Можливо, їх функціонування у словацькій мові можна було б виправдати тим самим формальним принципом (присутність частини *ov* від форманту *-ová*), на підставі якого залишаються незмінними словацькі прізвища на *-ovie*. Однак в цьому випадку існує загроза того, що жіноча похідна форма прізвища буде неадекватно відтворювати чоловічу форму прізвища в мові-оригіналі (*Volk, Ivan*). Задля уникнення таких ситуацій мовознавці й перекладачі радять додавати формант *-ová* при творенні всіх типів іншомовних жіночих прізвищ окрім тих, які мають у чоловічому варіанті форму прикметника (жіноча форма – на *-a*).

У словацькій мові усталеним є використання антропоформанту *-ová* і для творення жіночих відповідників від іншомовних чоловічих прізвищ, які закінчуються на: приголосний (*Freeman – Freemanová, Szücs – Szücsová*); *-i* (на письмі може бути *i, ie, y, ey, ye*), *-e, -é, -ä, -ó, -ö, -ő, -u, -ú, -ü* (причому *-ová* додається до повного чоловічого прізвища) (*Crosby – Crosbyová, Fekete – Feketeová*), пор. також латинізовані прізвища на *-i, -y* (*Ladányi – Ladányiová*); *-u* (румунського, албанського та турецького походження), *-a* та *-o* (при цьому кінцеві голосні опускаються перед *-ová* у жіночих варіантах) (*Dumitrescu – Dumitrescová, Fonda – Fondová, Varga – Vargová, Korolenko – Korolenková, Szabo – Szabová*); *-ě, -e, -í* чеського походження (кінцеві голосні опускаються) (*Purkyně – Purkyňová, Kočí – Kočíová*); тзв. “німе *-e*” (англійського та французького походження), при цьому зазначено, що “німе *-e*” у жіночих прізвищах зникає і на письмі (*Wilde – Wildová*) [13, с. 129]. Однак, на думку М. Олоштіака, це твердження не відображає реального стану речей, адже при жіночих прізвищах на *-ová* переважають форми із графічно вираженим “німим *-e*” (*Billie Blakeová, Drew Barrymoreová*) [10, с. 74-75]. Тож слід визнати існування варіантів типу *Stone – Stonová/Stoneová*. Незмінними, тобто нефемінізованими залишаються чеські прізвища на *-ů*: *Petra Janů* (тут не виключено утворення жіночого відповідника із *-ová*, без кінцевого *-ů*, наприклад, *Tomšů – Tomšová*), а також іншомовні прізвища відомих акторок: *Gina Lollobrigida, Giulietta Masina, Nastasia Kinski, Grace Kelly, Claudia Cardinale* [13, с. 129-130].

Жіночі іншомовні прізвища у словацькій мові, мають дві тенденції:
1) деривати на *-ová* відмінюються за прикметниковим зразком *pekňá*

(*Archerová* – G., D. *Archerovej*, A. *Archerová*...); 2) незмінні залишаються невідмінюваними (*Archer* – G. *Archer*, D. *Archer*), якщо вони закінчуються на голосний -а, то проявляється тенденція відмінювати ці прізвища за іменниковими зразками *žena*, *ulica*, так як і при іменах (*Gina Lolobrigida* – *od Giny Lolobrigidy*) [10, с. 33, 35].

Сучасні лексикографічні праці [10] та бульварні видання „*Život*”, „*Plus 7 dní*” фіксують переважно фемінізовані варіанти прізвищ (у словнику англійських власних назв – 185 випадків) (кінцевий голосний о та е при написанні жіночої форми найчастіше опускається): жінок-політиків (*Madeleine Albright(ová)*, *Condoleeza Rice(ová)*, *Hillary Clintonová*, *Benazír Bhuttová*, *Margaret Thatcherová*); письменниць (*Charlotte Brontë(ová)*, *Barbara Cartland(ová)*, *Jackie Collins(ová)*, *Margaret Mitchell(ová)*, *Joanne Rowling(ová)*); спортсменок (*Jennifer Capriati(ová)*, *Lindsay Davenport(ová)*, *Serena/Venus Williams(ová)*); акторок (*Kim Basinger(ová)*, *Amanda Beard(ová)*, *Juliette Binoche(ová)*, *Cate Blanchett(ová)*, *Yasmine Bleeth(ová)*, *Sandra Bullocková*, *Judi Dench(ová)*, *Sean Doherty(ová)*, *Faye Dunaway(ová)*, *Mia Farrow(ová)*, *Calista Flockhart(ová)*, *Milla Jovovich(ová)*, *Grace Kelly(ová)*, *Andie MacDowell(ová)*, *Marilyn Monroe(ová)*, *Mary Pickford(ová)*, *Meryl Streep(ová)*, *Barbra Streisand(ová)*, *Elisabeth Taylor(ová)*, *Sigourney Weaver(ová)*, *Katie Holmesová*, *Glen Glossová*, *Rosanna Arquettová*, *Halle Berryová*, *Scarlett Johanssonová*, *Reese Witherspoonová*, *Jessica Bielová*, *Alicia Silverstonová*, *Terry Hatcherová*, *Hillary Duffová*, *Mary Olsenová*, *Sarah Jessica Parkerová*, *Audrey Hepbyrnová*, *Monica Belluciová*, *Romy Schneiderová*, *Jannifer Anistonová*); співачок (*Toni Braxton(ová)*, *Sheryl Crow(ová)*, *Celine Dion(ová)*, *Ella Fitzgerald(ová)*, *Aretha Franklin(ová)*, *Gloria Gaynor(ová)*, *Whitney Houston(ová)*, *Janet Jackson(ová)*, *Janis Joplin(ová)*, *Annie Lennox(ová)*, *Kylie Minogue(ová)*, *Dolly Parton(ová)*, *Amy Winehouseová*, *Britney Spearsová*, *Jennifer Lopezová*, *Geri Halliwellová*, *Emma Buntonová*, *Victoria Beckhamová*); та інших публічних персон (*Pamela Anderson(ová)*, *Naomi Campbell(ová)*, *Heidi Klumová*, *Carla Bruniová*, *Paris Hiltonová*, *Stella McCartneyová*, *Heather Millsová*, *Jemima Khanová*, *Lisa Marie Presleyová*).

Прізвища з тзв. “німим -е” мають правописні варіанти, пор.: *Drew Barrymore(ová)* / *Barrymorová*, *Kate Beckinsale(ová)* / *Beckinsalová*, *Natalie Cole(ová)* / *Colová*, *Alanis Morissette(ová)* / *Morissettová*, *Danielle Steele(ová)* / *Steelová*, *Harriet Beecher Stowe(ová)* / *Stowová*, а також *Nancy Sinatra/Sinatrová*.

Процес адаптації іншомовних прізвищ є часто непередбачуваним і спонтанним. Наприклад, у пресі частіше вживається незмінний варіант прізвища *Angelina Jolie*, водночас ім'я *Mariah Careyová* частіше має похідну

жіночу форму на -ová. Важко пояснити причину такої ситуації. З точки зору мови йдеться про двоскладові прізвища, які закінчуються на голосний -і. З огляду на позамовну дійсність носії обидвох прізвищ є приблизно однаково популярними, тобто і частота вжитку їх імен є приблизно однаковою. Існує чимало прикладів варіантного вживання іншомовних жіночих прізвищ, які можна зустріти навіть на одній і тій самій сторінці журналу: *Cameron Diazová, Renée Zellwegerová – Liza Minelli; Nicole Kidmanová – Christina Aguilera, Courtney Love; Julia Robertsová, Charlize Theronová, Oprah Winfreyová – Sharon Stone* [10, с. 77]. Існує певна пропорція: чим відомішою особистістю є носій імені, тим легше його ім'я ідентифікувати, тим менше варіантів воно має, але тим вищим є ступінь обов'язковості вжитку певного варіанту.

У незмінній формі найновіший словник англомовних власних назв фіксує зовсім незначну кількість (13 випадків) жіночих прізвищ, пор.: *Betty Boo, Kate Bush, C.C. Catch, Belinda Carlisle, Kiki Dee, Agatha Christie, Natalie Imbruglia, Nastassja Kinski / Kinská, Peggy Lee, Vanessa Mae, Sinead O'Connor, PJ Harvey, Suzi Quatro*. Ще менше випадків такого вжитку іншомовних прізвищ можна зустріти у бульварних виданнях. З-поміж тих імен, які останнім часом завжди “на слуху” у словацьких мовців, лише прізвища кіноакторки – *Angeline Jolie* та губернатора Аляски – *Sarah Palin* не зазнали формальної фемінізації. Таким чином, лексикографічні джерела і словацькі ЗМІ преферують вживання жіночих прізвищ на -ová. Однак неможливо визначити, на підставі чого усталюється той чи інший варіант вжитку жіночого прізвища, це системно не пов'язано ні з особистістю носія прізвища, ні з формальною структурою слова.

Правильне вживання іншомовного прізвища зумовлене кількома факторами. Передумовою цього є адекватна ідентифікація особи-носія за статтю. Важливе значення має мова, з якої походить прізвище. Європейські прізвища є більш придатними для творення жіночих дериватів, ніж китайські чи корейські. Формальний та структурний бік перших для словака легше декодувати і він має більшу впевненість, що формант -ová приєднає саме до прізвища, а не до імені носія (*Prvé čínske zlato z aténskeho bazénu vylovila Luo Xuejuan. Druhej Austrálčanke Hansonovej nadelila vyše pol sekundy*) [10, с. 74-75]. На практиці стаються випадки помилкового визначення статі носія іншомовного прізвища, напр. словацький варіант *Grace Bruléová*, замість прізвища французького поета *Gace Brulé; ... doktori Parhon a Aslan...*, хоча друге прізвище належить жінці й варто було б вжити *Ana Aslan*, навіть *Aslanová* [14, с. 270-272]. У прізвищах з екзотичних мов стаття виражається іншими засобами, напр. словом роетка при імені в'єтнамської поетеси *Doan*

Thi Diem. Ідентифікаційним елементом можуть бути і культурні відомості, як у випадку псевдонімів відомих жінок: *Greta Garbo*, *Edit Piaf*. Контекст чи його відсутність також впливає на правильне вживання і сприйняття прізвища. Якщо прізвище вжито ізольовано, напр., у телефонному довіднику, адресі на листі, візитній картці, на статі можна вказати еквівалентами слів пан, пані. Однак формально виражена фемінізація інколи потрібна у контексті, коли граматична будова речення вимагає вираження граматичного роду у формі прізвища, особливо у непрямих відмінках та при дієслівних формах минулого часу типу *řísal – řísala*. Існують ситуації, коли жіночий варіант прізвища є недоречним. Наприклад, у випадку *George Eliot(ová)* або *život George Sandovej*. Таке формальне вираження статі позбавляє сенсу існування і вживання літературного псевдоніма жінок-письменниць. Стаються непорозуміння і на рівні міжнародної комунікації (вручення сертифікатів та дипломів представникам інших країн, представлення жінок на творчих конкурсах і спортивних змаганнях), де важливим є соціальне середовище і ознакою статі могла б слугувати фізична присутність осіб [10, с. 55]. Водночас неможливо недооцінювати важливий мовний факт. Якщо іншомовні чоловічі прізвища у словацькій мові відмінюються, то жіночі прізвища, вжиті без форманту *-ová*, неможливо відмінювати, а це суперечить типологічній рисі словацької граматичної системи – флективності [5, с. 282-283].

Як зазначає М. Олоштіак, деривація за допомогою форманту *-ová* поступово втрачає свою вагомість. Особливо це стосується іншомовних прізвищ (тенденція уживання іншомовних прізвищ жінок в оригінальній формі без *-ová* проявилася після 1989 року). Нині, на початку нового тисячоліття, ця тема не втрачає своєї актуальності для мовознавців, тим більш, що вона так і не була вирішена одностайно. З роками питання жіночих прізвищ на *-ová*, здається, ще більше ускладнилося, оскільки почало стосуватися і громадянок Словацької Республіки.

У 2007 році урядовці Словацької Республіки внесли пропозицію самим жінкам обирати, яку форму (фемінізовану чи ні) свого прізвища вживати. Це викликало жваву дискусію у словацькому суспільстві. Виявляється, що більшість словацьких жінок зовсім не потребує фемінізованої форми свого прізвища, адже це: 1) створює додаткові труднощі при реєстрації та оформленні документів за кордоном; 2) є зайвим граматичним показником статі; 3) є проявом архаїчності мови; 4) принижує гідність жінок і вказує на те, що кожна з них належить чоловікові (батькові). Багато жінок погоджуються із фемінізованою формою словацького жіночого прізвища, однак пропонують скасувати таке оформлення іншомовних прізвищ.

Прибічники тенденції вживання іншомовних прізвищ без -ová часто аргументують свою точку зору тим, що в інших мовах словацькі жіночі прізвища вживаються в оригіналі (тобто з -ová) і ніяк не змінюються у власний спосіб. Мовознавці легко спростовують цей факт, наводячи конкретні приклади: конкурс, присвячений відомій словацькій оперній співачці, ім'я якої *Lucia Poppová*, у Франції назвали *Hommage à Lucia Popp*, а диктор однієї з віденських радіостанцій якось представила ту ж співачку на італійський манер – *Lučia Popp*. В інших мовах словацький варіант жіночого прізвища зберігається, якщо сама жінка-носіє цього прізвища вимагає вживання саме цієї форми. До того ж, не існує жодної міжнародної угоди або концепції, згідно з якою словаки мали б вживати іншомовні жіночі прізвища у формі оригіналу [5, с. 283-285]. Твердження, ніби представники словацької нації вживанням жіночих прізвищ на -ová дискредитують себе перед цілим світом, лінгвісти також сприймають критично і вважають неприпустимими і незрозумілими для більшості словацьких мовців конструкції типу *Jana Kirschner, ...Torres tam ešte nebola...* Супротивники формально виражених жіночих прізвищ на -ová відштовхуються від загального соціально-етичного постулату, згідно з яким кожна людина має право на своє ім'я. Хоча така повага до самотності імені є проявом цивілізованості, при цьому переоцінюється позамовний фактор пропріальних назв і, на думку вчених, перебільшується міжнародне значення цього питання [10, с. 54].

Серед словацьких жінок значно менша кількість обстоє вживання прізвищ із -ová. Вони вважають, що це однозначна ідентифікація статі, традиція, яка має глибоке мовне, соціальне, історичне коріння і є самотньою рисою словацької мови. А дехто стверджує, що вилучення з ужитку прізвищ на -ová не можна робити штучно, таке втручання у мову є неприпустимим.

Вживання жіночих прізвищ на території Словаччини має своє законодавче врегулювання [15-17]. При реєстрації документів у РАГСі на території Словацької Республіки жіноче прізвище записується без форманту -ová, якщо: один із членів подружжя не є громадянином СР; обидва члени подружжя є громадянами СР, але дружина або дитина є представниками не словацької національності; громадянка СР, про прізвище якої йдеться є водночас громадянкою іншої держави. З 1 лютого 2009 року набули юридичної чинності Зміни до Закону “Про ім'я та прізвище”, які надають жителям СР з подвійним громадянством право на зміну прізвища у відповідності до юридичних норм та традицій іншої держави. Таке нововведення має важливе практичне значення у сучасному світі, коли зростає кількість змішаних шлюбів у Європі.

Таким чином, жіночі прізвища на -ová у словацькій мові – це найпростіший, найекономніший і традиційний формальний показник статі. Проте, під впливом геополітичних та соціальних змін у сучасному словацькому суспільстві спостерігається тенденція до відмови від формальної фемінізації не тільки іншомовних, але і власне словацьких прізвищ.

Література

1. Ковалик І.І. Словотворчий розряд суфіксальних загальних назв живих істот жіночої статі у східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами // "Питання слов'янського мовознавства". – Кн. 5. – Вид-во Львів. ун-ту, 1962. – С. 3 – 34.
2. Blanár, V.: Teória vlastného mena. (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii.) Bratislava: Veda, 1996. 250 s.
3. Doruľa, J.: Tri kapitoly zo života slov. Bratislava: Veda, 1993. 152 s.
4. Duchková, S.: My chceme Kirschner! – Kultúra slova, 2, 2001.
5. Dvonč, L.: Tvorenie ženských priezvisk od mužských priezvisk cudzieho pôvodu. – Kultúra slova, 30, 1996, č. 5. – S. 280 – 285.
6. Horecký, J.: Priezvisko ako jazykový znak. – Kultúra slova, 1, 2005.
7. Letz, B.: Prechýľovanie v Bernolákovej Etymologii. – Slovenská reč, III, č.1-2. sept. – okt.1937. – S. 19 – 25.
8. Majtán, M.: O slovenských priezviskách. – Kultúra slova, č. 3. 2005. – S. 158-164.
9. Mazúr, S.: Ženské formy k menám zamestnania. – Slovenská reč, 10, č. 5-6. sept.1942 – jún 1943. – S. 133 –137.
10. Ološtiak, M. – Bilá, M. – Timková, R.: Slovník anglických vlastných mien v slovenčine – Bratislava: Kniha-spoločník, 2006. – 266 s.
11. Opalková, J.: Prepis cudzích vlastných mien v administratívno-právnych dokumentoch. In: Preklad a tlmočenie 6. Banská Bystrica 2004, S. 248-254.
12. Palkovič, K.: Akú podobu má ženské priezvisko od mužského priezviska Adamove? – Kultúra slova, 1, 2003.
13. Pravidlá slovenského pravopisu. Bratislava, Veda 2000. – S. 127-130.
14. Sekvent, K.: K rodu cudzích osobných mien v slovenčine. – Kultúra slova, 14, 1980, č.8. – S. 270 – 273.
15. Zákon o mene a priezvisku č. 300/1993 Z.z.
16. Zákon o matrikách č. 154/1994
17. Zákon o rodine č. 36/2005 Z.z. všetky v znení neskorších predpisov.

З. С. МАЦЮК
(Луцьк)

АНТРОПОНІМИ У ФРАЗЕМАХ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ

УДК 811.161.2' 282.3 (477.82)3

З. С. Мацюк. Антропоніми у фраземах Західного Полісся; 4 стор.;
кількість бібліографічних джерел – 3; мова українська.

Анотація. У статті зафіксовано, досліджено і проаналізовано походження антропонімів у фраземах західнополіських говірок.

Ключові слова: онім, фразема, фразеологічна одиниця.

Z. S. Matsyuk. Proper Names in Western-Polesian Idiomatic Expressions, proverbs and Sayings.

Resume. The article analyzes origin of proper names used in idiomatic expressions proverbs and sayings of Western Polissia dialect.

Key words: proper names, phraseme, phraseological unit.

Протягом усього життя власне ім'я супроводжує людину, становить її своєрідний, невід'ємний атрибут. У власні назви вкладено культовий зміст. Характерні властивості імені як життєвого супутника людина почала усвідомлювати з початку свого існування. Недаремно ім'я поступово обросло повір'ями, легендами, а його вибір і надання супроводжено звичаями та найрізноманітнішими ритуалами. Власні назви вміщують у собі таємницю, містику, магію, тому безпосередньо вплетені у стійкі народні сполуки, приповідки та інші фольклорні твори.

Завдання роботи – дослідити функцію онімів в окремо взятих ситуаціях, простежити специфіку вживання онімів та визначити їх будову.

Дешифрувати культурну інформацію, закодовану в імені, дозволяє не лише етимологія онімів. Разом із певним відбором мовних одиниць, які використовували у функції власних імен людей, уся система їх уживання, надавання, заміни, різних заборон тощо може свідчити про світогляд давньої людини, адже зв'язок між власним іменем і його носієм визначається комплексом традицій, звичаїв, ритуалів, прийнятих у суспільстві правил, похідних від вірувань, міфології та релігії [2, с. 224].

Недостатньо вивчена динаміка імен і мотиви їх вибору, а проблема варіантності антропонімів усе ще залишається теоретично й практично мало дослідженою, аналіз онімів у фразеологічних одиницях виявив ряд цікавих явищ, які широко побутують у мовленні жителів Західного Полісся. Найпоширенішим антропонімом у порівняннях є ім'я *Хвеська*: *йазикáта*